

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В ІННОВАЦІЙНІЙ СФЕРІ: ОСНОВА ГАРАНТУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Проаналізовано стан державної політики України в інноваційній сфері у порівнянні з провідними країнами світу та його вплив на забезпечення національної безпеки. Наведено дані про розвиток нанотехнологічної індустрії, які показують відставання України від провідних країн світу в цій сфері як за обсягами фінансування, так і за кількістю підприємств. Надано приклади українських компаній, які здобули передові позиції в нанотехнологічній індустрії. Зазначено, що для інституційного забезпечення інноваційної політики України пріоритетного значення набувають державні програми інноваційного розвитку промислового сектору. Наведено інформацію стосовно інструментарію забезпечення процесів стимулювання інноваційної діяльності, який застосовується у передових країнах світу.

Ключові слова:

національна безпека, інноваційна діяльність, нанотехнології, наноіндустрія, наноматеріали.

Постановка проблеми. За останні кілька років відбулося усвідомлення вагомості інноваційної складової промисловості для зростання економіки [1–3;14]. Інноваційна модель розвитку національної економіки дозволяє значно підвищити рівень її конкурентоспроможності на світових ринках товарів та послуг з одночасним зміцненням національної безпеки держави. Під час перехідного етапу від централізованої до змішаної економіки відбулася зміна у розумінні владою і бізнесом України місця й основної мети інноваційної політики підприємств. Якщо головною метою функціонування будь-якого підприємства в умовах ринкової економіки є максимізація прибутку, то головною метою його інноваційної діяльності є мак-

симізація прибутку через створення різних видів інновацій (нових видів продукції та процесів, сировини, методів організації та управління). Саме інноваційна діяльність підприємства вважається основним чинником збільшення його прибутку, а відтак покращення його економічної стійкості і, врешті-решт, економічної безпеки [3].

Впровадження інноваційної моделі розвитку національної економіки, державна підтримка високих технологій декларувались як пріоритет державної політики у програмних документах усіх урядів України починаючи з 2000 р. (В.А. Ющенко, А.К. Кінах, В.Ф. Янукович, Ю.В. Тимошенко, Ю.І. Єхануров, В.Ф. Янукович, Ю.В. Тимошенко, М.Я. Азаров) [4—12]. «Утвердження інноваційної моделі розвитку разом зі збереженням та зміцненням науково-технологічного потенціалу» визначено як пріоритет національних інтересів України Законом України «Про основи національної безпеки України». Цим підкреслюється потреба суспільства і держави в економічному зростанні й соціальній стабільності, що в кінцевому результаті дає гарантії державного суверенітету України та її прогресивного розвитку [13].

Від успішності вирішення проблеми економічного зростання на інноваційній основі залежать суспільний прогрес, національна безпека країни та її авторитет на міжнародній арені. Тому актуальність теми пов'язана з питанням реалізації такої державної політики, яка потребує від урядових структур і політичної еліти не тільки законодавчого закріплення інноваційної моделі розвитку в Україні, а й реалізації концепції зв'язку між економічним зростанням на інноваційній основі та гарантуванням національної безпеки.

Мета дослідження полягає в аналізі державної політики України щодо інноваційної діяльності в контексті гарантування національної безпеки.

Результати дослідження. Оскільки інноваційні галузі промисловості країни вважаються основою гарантування національної безпеки, важливого значення в Україні мають набути розробки за напрямками: нанотехнології і наноматеріали, проблеми ресурсу та безпеки експлуатації конструкцій, енергоефективні технології та ядерна енергетика, інформаційні та авіакосмічні технології, ефективне використання мінерально-сировинних і біоресурсів, екологія та техногенна безпека, сучасні хімічні й біотехнології для медицини, фармації та сільського господарства. Враховуючи нинішню ситуацію в Україні, варто приділити окрему увагу інноваційному аспекту оборонно-промислового комплексу [14].

На сучасному етапі саме нанотехнології стають ланкою, яка з'єднує революційні технологічні напрями. Протягом попередніх 20—30 років ці напрями були пов'язані з комп'ютерною революцією останньої третини ХХ століття, біотехнологічною революцією останнього десятиліття минулого століття та бурхливим прогресом когнітивної науки на початку ХХІ століття. Суспільне життя у всіх його сферах може отримати нові можливості завдяки конвергенції чотирьох революційних науково-технологіч-

них напрямів (N — нанотехнологій; B — біотехнологій; I — інформаційно-комунікаційних технологій та C — когнітивних наук (конвергенція NBIC-технологій) і розвитку кожного з них [15].

Наноматеріали використовуються виробниками кінцевої продукції в багатьох галузях промисловості. Зараз застосування нанотехнологій відбувається у виробництві щонайменше 80 груп споживчих товарів та понад 600 видів сировинних матеріалів, комплектуючих виробів і промислового устаткування. На продукцію, вироблену з використанням нанотехнологій, у 2015 р. вже припадало близько 0,5—0,7 % світового ВВП. Потенційними споживачами нанотоварів стали компанії з охорони навколишнього середовища (56 % загального обсягу ринку), електроніки (20,8 %) та енергетики (14,1 %) [16]. Це позитивно вплине на екологічну складову системи національної безпеки.

В Україні також почали приділяти серйозну увагу розвитку нанотехнологій і створенню новітніх матеріалів. Розпочато низку програм та дослідницьких проєктів з розвитку вітчизняної наоіндустрії. Але Україна не має єдиного рамкового нормативно-правового документа, яким би визначались основні параметри, цілі та напрями розвитку наоіндустрії. На сьогодні в Україні також відсутній постійний державний орган з розвитку нанотехнологій, який би відповідав за забезпечення безперервності етапів їх створення та довгострокове функціонування на цій основі вітчизняної наоіндустрії. Негативним є те, що механізми податкового й митного стимулювання для суб'єктів нанотехнологічної діяльності практично не застосовуються. Єдина преференція для розвитку вітчизняної наоіндустрії, передбачена у Митному кодексі України, — звільнення від оподаткування митом матеріалів, сировини та устаткування, що використовуватимуться у нанотехнологічних виробництвах або працюватимуть із використанням нанотехнологій. Державні замовлення на нанотехнологічну продукцію не здійснюються.

Варто вказати на значне відставання України від провідних країн світу в розвитку нанотехнологічної сфери як за обсягами фінансування, так і за кількістю підприємств. Наприклад, вибірковий аналіз 10000 вітчизняних виробництв, проведений у 2012 р., показав, що тільки 30 здійснювали науково-дослідницькі роботи для створення нових нанотехнологій, а 26 — для подальшого їх удосконалення, що значно послаблює Україну в аспекті гарантування національної безпеки. Ще менша кількість компаній здійснювала випуск нанотехнологічної продукції: виробництвом первинної нанотехнологічної продукції займалися 14 компаній, виробництвом наномістовної продукції — 20. Виробництво послуг (товари без наноконпонентів), під час надання яких застосовуються нанотехнології та (або) наноконпоненти, й виготовлення спеціального устаткування для нанотехнологій здійснювали 8 і 7 підприємств відповідно. Ці дані свідчать, що значна частина нанотехнологічної продукції на сьогодні є експериментальною, що

вказує на слабкість як наноіндустрії в Україні, так і зв'язку «наука — виробництво». Несуттєвою є питома вага підприємств переробної промисловості, які застосовують та/або створюють нанотехнології, — вона коливається в межах 15 % від загальної кількості нанотехнологічних підприємств.

Необхідно вказати на досить значний рівень розвитку нанотехнологічних досліджень в Україні, зокрема у сфері нанобіотехнологій, нанохімії та розроблення наноматеріалів. Хоча слід визнати, що такий досить високий рівень розробок досягнуто в основному завдяки напрацюванням науково-дослідницьких інститутів НАН України протягом тривалого часу їх функціонування, а також значній підтримці світового наукового співтовариства (шляхом надання грантів та виконання спільних проектних замовлень). Якщо механізми державної політики, нині використовувані в Україні для стимулювання нанотехнологічної діяльності, не дають очікуваного результату, то, враховуючи теперішню економічну ситуацію та суспільно-політичну кризу в Україні, можна припустити, що нанотехнологічна діяльність та її активізація без урахування подальшого поглиблення міжнародного науково-технічного та інноваційного співробітництва в нанотехнологічній сфері є малоімовірною, а розвиток спіноф- та стартап-компаній у цій сфері буде взагалі неможливим [14].

Передові позиції у сфері нанотехнологій в Україні посідає компанія ООО НПП «SINTA», що є розробником і тримачем патенту на технологію вибухового синтезу і хімічного очищення ультрадисперсних алмазів (УДА), а також на низку перспективних унікальних промислових технологій із застосуванням наноалмазів. Фахівці цього підприємства приблизно за 15 років здобули практичний досвід у сфері синтезу наноматеріалів, навчилися досліджувати їх властивості. Їхні технології впроваджується у різних галузях, зокрема у двигунобудуванні, машинобудуванні, промисловому господарстві, медицині. Наноалмази використовуються на промислових підприємствах України: 1) ЗАТ «Нікопольський завод нержавіючих труб» успішно впровадив технологію наноалмазного хромування. Як результат, зріс ушестеро ресурс роботи оправок (калібрів) з протяжки труб з покриттям, на відміну від попереднього застосування твердого хромування; 2) у мастильних матеріалах для зменшення енергоспоживання, відновлення та підвищення міжремонтного ресурсу машин і механізмів без розбирання (двигуни, редуктори, гідросистеми, компресори і т. п.). Ці технології є ефективними на ряді підприємств України (НЕК «УКРЕНЕРГО» — компресори; ДП МОУ «Харківський авторемонтний завод» — обкатка дизелів, карбюраторних двигунів, коробок передач та редукторів заднього моста) [17].

Для інституційного забезпечення інноваційної політики України пріоритетного значення набувають державні програми інноваційного розвитку промисловості. Це, зокрема, Програма розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні, яка реалізовувалась протягом 2011—2015 рр.

Варто зазначити, що порядок державної реєстрації інноваційних проектів передбачає запровадження Державного реєстру інноваційних проектів та обов'язкову публікацію інформації про них в офіційному бюлетені Міністерства освіти та науки України. На сьогодні Державний реєстр інноваційних проектів становить лише 16 проектів у машинобудуванні, АПК та хімічній промисловості, які можуть претендувати на державну підтримку [18].

Сучасна інноваційна політика має в арсеналі широкий інструментарій для забезпечення процесів стимулювання інноваційної діяльності. Формувати та реалізовувати інноваційну політику можна завдяки застосуванню загальноприйнятих інструментів:

- фінансування процесів виробництва інноваційної продукції в рамках державних науково-технічних програм;

- амортизаційні пільги, такі як прискорена амортизація;

- кредити (зокрема безвідсоткові) та державні дотації;

- податкові механізми впливу (зменшення ставок на прибуток підприємств, дослідницький кредит — без урахування в оподаткованому прибутку поточних видатків на здійснення НДДКР. Наприклад, у США в різні періоди дослідницький кредит був у межах 48, 25 і 20 %, у Франції — 25, 30 і 50 %, у Канаді — 20, 30 % [19, с. 81]);

- митне стимулювання (зменшення державного мита на індивідуальні винаходи, звільнення від мита обладнання, що не виробляється в Україні, але застосовується у виготовленні інноваційної продукції);

- державне замовлення інноваційної продукції та її закупівля в інноваційних фірм;

- фінансування винахідницької діяльності коштом державного бюджету;

- удосконалення системи інформаційного забезпечення інноваційної діяльності.

Поширеною світовою практикою є застосування різноманітних пільг для суб'єктів, які займаються інноваційною діяльністю. Зокрема, у США активно використовуються такі інструменти державної підтримки інноваційного розвитку підприємств [20, с. 184]:

- пільгові податки для фірм — виконавців НДДКР в обсязі до 20 % приросту витрат на НДДКР у порівнянні із середньорічним рівнем цих витрат протягом попередніх років;

- пільгові податки до 20 % витрат компаній на фінансування програм фундаментальних наукових досліджень, які здійснюватимуть університети за відповідними контрактами з ними;

- вирахування з оподаткованого доходу вартості наукової апаратури й обладнання, що безкоштовно передається компаніями університетам та науково-дослідницьким організаціям;

- запровадження пільгового режиму амортизаційних відрахувань;

- інвестиційне податкове кредитування, зокрема зниження податку на прибуток у обсязі від 6 до 10 % загальної вартості інвестицій в устаткування.

Інноваційна інфраструктура має стати рушійною силою інноваційного розвитку. Варто зазначити, що «Державна цільова економічна програма «Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2009—2013 роки» [21] вже завершилася, а нову програму, яка б сприяла створенню розвиненої інноваційної інфраструктури та охоплювала всі ланки інноваційного процесу, на сьогодні не запропоновано. Перспективним напрямом, що об'єднує можливості державних структур, бізнесу і науки у процесі створення новітніх технологій та інновацій, є створення технологічних платформ. Зокрема, згідно з прийнятою Європейською комісією концепцією, Європейські технологічні платформи (ЄТП) є інструментом поєднання технологічних наука авторів, наукових організацій та виробництв із зацікавленими сторонами для створення довготермінових стратегічних планів досліджень і розробок нових технологій, що мають суттєвий інноваційний, економічний, комерційний або технологічно-промисловий ефект. Україна знаходиться на етапі започаткування процесу створення технологічних платформ як ефективного механізму державно-приватного партнерства в інноваційній сфері.

Незважаючи на наявність значного інституційного забезпечення інноваційної діяльності в Україні, для реалізації ключових напрямів інноваційного розвитку, визначених низкою відповідних законодавчих та нормативно-правових документів, все ще залишаються серйозні перешкоди: неузгодженість і безсистемність державної політики; обмежене фінансове забезпечення існуючих державних програм, наукової та науково-технічної діяльності в Україні; відсутність організаційної та фінансової підтримки інноваційних підприємств; стримування коригування інноваційної політики [22]. Потреба у запровадженні нової структури державного управління з питань національної безпеки пов'язана, крім іншого, з ліквідацією структурної незбалансованості інноваційної діяльності в промисловості та усуненням загроз національним інтересам і національній безпеці. Зміна підходів до формування нової промислової політики допоможе якомога швидше створити в Україні конкурентну структуру промисловості, яка врахує потреби забезпечення національної безпеки і оборони [23].

Будь-яка держава має зобов'язання щодо гарантування національної безпеки в разі виникнення викликів і загроз. Саме наука й інновації мають стати інвестиціями в майбутню безпеку країн, тому для подальшого підвищення науково-інноваційного потенціалу уряд кожної країни повинен мати інноваційну програму або інноваційну стратегію. Світова практика свідчить про розуміння урядами ролі науково-інноваційної складової як ключового чинника національної безпеки. Особливо актуальною на сьогодні є науково-інноваційна складова в оборонно-промисловому комплексі, а також у боротьбі з тероризмом.

Для гарантування національної безпеки важливе значення має усвідомлення цього питання урядом держави, тому Україна має звертати увагу

на досвід розвинених країн. Так, у 2008 році Прем'єр-міністр Австралії зробив заяву про те, що «Австралія повинна залишатися технологічно та науково обережною, гнучкою та надійною, щоб передбачати та реагувати на все нові та нові загрози». Саме тому для збільшення внеску науково-інноваційної складової в забезпечення національної безпеки Австралії розроблено Національну стратегію безпеки науки та інновацій, де підкреслено, що наука й інновації є життєво важливими для нації. В Австралії також засновано Департамент інновацій, промисловості, науки та досліджень, на який покладено відповідальність за політику та координацію програм підтримки науки й інновацій. Однією з його функцій є сприяння координації науково-інноваційної діяльності, спрямованої на забезпечення національної безпеки [24].

Висновки. Наведені вище приклади свідчать про значне відставання державної політики України у підтримці високотехнологічної сфери у порівнянні з провідними країнами світу. Це негативно впливає на реалізацію законодавчо затверджених принципів національної безпеки, що є показником захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, забезпечення їх стабільного розвитку. Лише економічно розвинена країна, що має наукомістку промисловість, включаючи високотехнологічний оборонний комплекс, а також сучасну систему охорони здоров'я, освіти, сприятливий стан екології, здатна гарантувати своїм громадянам якісне та безпечне життя. Але для України важливо не просто створювати різноманітні відомства з питань національної безпеки, а й насамперед забезпечувати взаємодію між ними та, що найважливіше, включати до цього процесу наукову систему. Саме така системна державна політика з науковим підґрунтям здатна гарантувати національну безпеку та швидко реагувати на сучасні загрози та виклики.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Інноваційний розвиток в Україні: наявний потенціал і ключові проблеми його реалізації: аналітична доповідь. *Національна безпека і оборона*. 2004. № 7. С. 2—25.
2. Собкевич О.В., Сухоруков А.І., Шевченко А.В., Воробйов С.Л. та ін. Інноваційний розвиток промисловості як складова структурної трансформації економіки України: аналітична доповідь. К.: НІСД, 2013. 71 с.
3. Іжевський В.В. Вплив інноваційної діяльності на економічну ефективність підприємства [Електронний ресурс]. URL: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=20195>
4. Програма діяльності Кабінету Міністрів України «Реформи заради добробуту». *Урядовий кур'єр*. 6 квітня 2000. С. 3—4.
5. Програма діяльності Кабінету Міністрів України. *Урядовий кур'єр*. № 106. 12 червня 2002.
6. Програма діяльності Кабінету Міністрів України «Відкритість, дієвість і результативність». *Економіст*. 2003. № 4. С. 35—47.

7. Програма діяльності Кабінету Міністрів України «Послідовність. Ефективність. Відповідальність». *Урядовий кур'єр*. № 60. 31 березня 2004.
8. Програма діяльності Кабінету Міністрів України «Назустріч людям». *Урядовий кур'єр*. № 26. 11 лютого 2005.
9. Основні напрями урядової політики в економічній та соціальній сфері на 2006 рік: затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 20.01.2006 р. № 42 [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/42-2006-p>
10. Програма діяльності Кабінету Міністрів України «Український прорив: для людей, а не політиків»: затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 16.01.2008 р. № 14 [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/n0001120-08>
11. Програма економічних реформ на 2010—2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [Електронний ресурс]. URL: www.president.gov.ua.
12. Закон України «Про державну програму економічного і соціального розвитку України на 2010 рік» від 20.05.2010 р. № 2278-VI [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2278-17>
13. Гусев В.О. Державна інноваційна політика: методологія формування та впровадження: моногр. Донецьк: Юго-Восток, 2011. 624 с.
14. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / За заг. ред. В.М. Гейця та ін. К.: НАН України, 2015. 336 с.
15. Роко М.К. Конвергенция и интеграция: Нанотехнологии. Наука, инновации и возможности / За ред. Л. Фостер; пер. з англ. М.: Техносфера, 2008. 352 с.
16. Лавриненко И., Крюкова С. Нанопрогресс и нанопурга. *Эксперт*. 2010. № 50. С. 20—22.
17. Нанотехнологии, наноматериалы, наноалмазы в Украине и за рубежом [Электронный ресурс]. URL: <http://nanodiamond.com.ua>
18. Державний реєстр інноваційних проєктів [Електронний ресурс]. URL: <http://mon.gov.ua/activity/innovacijna-diyalnist-ta-transfer-texnologij/innovacijniproekti/derzhavnij-reestr-innovacijnix-proektiv.html>
19. Петрова І.Л., Борисенко З.М., Дишлюк Н.І. та ін. Інноваційні засади та виміри стратегічного розвитку підприємств України: кол. моногр. / За наук. ред. проф. І.Л. Петрової. К.: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2012. 355 с.
20. Петрова І.Л., Шпильова Т.І., Сисоліна Н.П. Інноваційна діяльність: стимули та перешкоди: моногр. / За наук. ред. проф. І.Л. Петрової. К.: Дорадо, 2010. 320 с.
21. Постанова КМУ «Про затвердження Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009—2013 роки від 14.05.2008 р. № 447. *Урядовий кур'єр*. № 106. 11 червня 2008.
22. Собкевич О.В. Інституційне забезпечення формування і розвитку інноваційної політики у промисловості України. *Економіка. Фінанси. Право*. 2014. № 12. С. 29—36.
23. Собкевич О.В. Забезпечення економічної безпеки держави у процесі реалізації інноваційної політики у промисловості України: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 21.04.01. К.: ВНЗ «Ун-т економіки та права «КРОК», 2015. 37 с.
24. The National Security Science and Innovation Strategy [Electronic resource]. URL: https://www.dst.defence.gov.au/sites/default/files/basic_pages/documents/NSSIS-strategy.pdf

Одержано 02.06.2018

REFERENCES

1. Innovatsiyni rozvytok v Ukraini: naiavnyi potentsial i ključovi problemy yoho realizatsii: analityčna dopovid. *Natsionalna bezpeka i oborona*. 2004. No 7. S. 2—25 [in Ukrainian].

2. Sobkevych O.V., Sukhorukov A.I., Shevchenko A.V., Vorobiov S.L. ta in. Innovatsiinyi rozvytok promyslovosti yak skladova strukturnoi transformatsii ekonomiky Ukrainy: analitychna dopovid. K.: NISD, 2013. 71 s. [in Ukrainian].
3. Izhevskiy V.V. Vplyv innovatsiinoi diialnosti na ekonomichnu efektyvnist pidpriemstva. URL: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=20195> [in Ukrainian].
4. Prohrama diialnosti Kabinetu Ministriv Ukrainy «Reformy zarady dobrobutu». *Uriadovyi kurier*. 6 kvitnia 2000. S. 3—4 [in Ukrainian].
5. Prohrama diialnosti Kabinetu Ministriv Ukrainy. *Uriadovyi kurier*. No 106. 12 chervnia 2002 [in Ukrainian].
6. Prohrama diialnosti Kabinetu Ministriv Ukrainy «Vidkrytist, diievist i rezultatyvnist». *Ekonomist*. 2003. № 4. S. 35—47 [in Ukrainian].
7. Prohrama diialnosti Kabinetu Ministriv Ukrainy «Poslidovnist. Efektyvnist. Vidpovidalnist». *Uriadovyi kurier*. No 60. 31 bereznia 2004 [in Ukrainian].
8. Prohrama diialnosti Kabinetu Ministriv Ukrainy «Nazustrich liudiam». *Uriadovyi kurier*. No 26. 11 liutoho 2005 [in Ukrainian].
9. Osnovni napriamy uriadovoi polityky v ekonomichnii ta sotsialnii sferi na 2006 rik: zatverdzheno Postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20.01.2006 r. № 42. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/42-2006-п> [in Ukrainian].
10. Prohrama diialnosti Kabinetu Ministriv Ukrainy «Ukrainskyi proryv: dlia liudei, a ne politykiv»: zatverdzhena Postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16.01.2008 r. No 14. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/n0001120-08> [in Ukrainian].
11. Prohrama ekonomichnykh reform na 2010—2014 roky «Zamozhne suspilstvo, konkurentospromozhna ekonomika, efektyvna derzhava». URL: www.president.gov.ua. [in Ukrainian].
12. Zakon Ukrainy «Pro derzhavnu prohramu ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku Ukrainy na 2010 rik» vid 20.05.2010 r. No 2287-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2278-17> [in Ukrainian].
13. Husiev V.O. Derzhavna innovatsiina polityka: metodolohiia formuvannia ta vprovadzhennia: monohr. Donetsk: Yuho-Vostok, 2011. 624 s. [in Ukrainian].
14. Innovatsiina Ukraina 2020: natsionalna dopovid / Za zah. red. V.M. Heitsia ta in. K.: NAN Ukrainy, 2015. 336 s. [in Ukrainian].
15. Roko M.K. Konverhentsiia y yntehratsiia: Nanotekhnolohyy. Nauka, ynnovatsyy y vozmozhnosty / Za red. L. Foster; per. z anhl. M.: Tekhnosfera, 2008. 352 s. [in Ukrainian].
16. Lavrynenko Y., Kriukova S. Nanoprogress i nanopurga. *Ekspert*. 2010. No 50. S. 20—22 [in Russian].
17. Nanotekhnologii, nanomaterialy, nanoalmazy v Ukraine i za rubezhom. URL: <http://nanodiamond.com.ua> [in Russian].
18. Derzhavnyi reiestr innovatsiinykh proektiv. URL: <http://mon.gov.ua/activity/innovacijna-diialnist-ta-transfer-texnologij/innovacijni-proehti/derzhavnij-reestr-innovacijnix-proektiv.html> [in Ukrainian].
19. Petrova I.L., Borysenko Z.M., Dyshliuk N.I. ta in. Innovatsiini zasady ta vymiry stratehichnoho rozvytku pidpriemstv Ukrainy: kol. monohr. / Za nauk. red. prof. I.L. Petrovoi. K.: VNZ «Univertsitet ekonomiky ta prava «KROK», 2012. 355 s. [in Ukrainian].
20. Petrova I.L., Shpylova T.I., Sysolina N.P. Innovatsiina diialnist: stymuly ta pereshkody: monohr. / Za nauk. red. prof. I.L. Petrovoi. K.: Dorado, 2010. 320 s. [in Ukrainian].
21. Postanova KМУ «Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsilovoi ekonomichnoi prohramy «Stvo-rennna v Ukraini innovatsiinoi infrastruktury» na 2009—2013 roky vid 14.05.2008 r. No 447. *Uriadovyi kurier*. No 106. 11 chervnia 2008 [in Ukrainian].
22. Sobkevych O.V. Instytutysiine zabezpechennia formuvannia i rozvytku innovatsiinoi polityky u promyslovosti Ukrainy. *Ekonomika. Finansy. Pravo*. 2014. No 12. S. 29—36 [in Ukrainian].

23. Sobkevych O.V. Zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky derzhavy u protsesi realizatsii innovatsiinoi polityky u promyslovosti Ukrainy: avtoref. dys. ... d-ra ekon. nauk: 21.04.01. K.: VNZ «Un-t ekonomiky ta prava «KROK», 2015. 37 s. [in Ukrainian].
24. The National Security Science and Innovation Strategy. URL: https://www.dst.defence.gov.au/sites/default/files/basic_pages/documents/NSSIS-strategy.pdf.

Received 02.06.2018

Е.В. Вовченко, младший научный сотрудник,
ГУ «Институт исследований научно-технического потенциала
и истории науки им. Г.М. Доброва НАН Украины»,
e-mail: lena_vovchenko@ukr.net

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОЛИТИКА УКРАИНЫ В ИННОВАЦИОННОЙ СФЕРЕ: ОСНОВА ГАРАНТИРОВАНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Проанализировано состояние государственной политики Украины в инновационной сфере в сравнении с ведущими странами мира и его влияние на обеспечение национальной безопасности. Приведены данные о развитии нанотехнологической индустрии, которые показывают отставание Украины от ведущих стран мира в этой сфере как по объемам финансирования, так и по количеству предприятий. Представлены примеры украинских компаний, которые вышли на передовые позиции в нанотехнологической индустрии. Подчеркнуто, что для институционального обеспечения инновационной политики Украины приоритетное значение приобретают государственные программы инновационного развития промышленного сектора. Приведена информация об инструментарию обеспечения процессов стимулирования инновационной деятельности, используемом в передовых странах мира.

Ключевые слова: национальная безопасность, инновационная деятельность, нанотехнологии, nanoиндустрия, наноматериалы.

O.V. Vovchenko, junior researcher,
G.M. Dobrov Institute for Scientific and Technological Potential
and Science History Studies of the NAS of Ukraine,
e-mail: lena_vovchenko@ukr.net

THE STATE POLICY OF UKRAINE ON INNOVATION: THE BASIS FOR THE NATIONAL SECURITY BLANKET

The innovation-driven model enables to enhance the global competitiveness of the national economy along with strengthening of its natural security. The innovation-driven model and government support to high technology sectors has been declared as a political priority in the official documents of Ukraine since the year of 2000. As innovating industries are believed to be the basis for the national security, of primary importance for Ukraine should be developments in the field of nanotechnology and nanomaterials, safe exploitation of constructions, energy saving technologies and nuclear energy, information and airspace technologies, effective use of mineral and biological resources, advanced chemical and biological technologies for health care, pharmacy and agriculture etc. Bearing in mind the current situation in Ukraine, the high tech component of the military-industry complex needs to be subject of special political attention.

The quality of the innovation policy in Ukraine and its implications for the national security are analyzed. Data on the performance of nanoindustry are given, to show that Ukraine lags behind the advanced countries in this field by financing and by number of enterprises involved. Ukraine has no integrated legal document specifying key parameters, objectives and prospective directions of nanoindustry. Ukraine has no permanent official body charged with nanotechnology development, tax and customs stimuli have not been applied for business entities engaged in nanotechnology-related activities. The only preference for nanoindustry envisaged by the Customs Code of Ukraine is exemptions from custom duties for materials, raw materials and equipment used in nano-productions or operated by nanotechnologies. State orders for nanoproductions are not placed. At the same time, successful stories of Ukrainian companies that could win good positions in nanoindustry are given. It is emphasized that state programs for the innovation development of industrial sector have primary importance in the institutional support to the innovation policy in Ukraine. Information about tools for innovation promotion, used in advanced countries, is given.

Keywords: *national security, innovation activities, nanotechnology, nanoindustry, nanomaterials.*